

PKU (فینیل کیتو نیوریا) :

شیکردن و وایه کی زانستی و

پزیشکی . . ابراهیم

مود (ئیه اهام له قای)

په داچوون وای زانستی: کورد باپیر، پسپه ی بایه له جی، سرکه به شی بایه له جی له زانکه ی سران.

نوسینی وتار: ابراهیم مود (ئیه اهام له قای)، زنجیر ی ۱۶۲.

فینیل کیتو نیوریا، که به PKU ناسراوه، نه خشیه کی به ماوایی میتا به لیکه که کاریگه ری له سار شوازی په سایی ئه مینه ئه سیدی فینیل ئه لانین دکات له جه سته دا. ئه م نه خشیه به هه ی گه انکاری (موتیشن) له جینی PAH وود دات، که به رپرس له به ره مه نانی ئه نزیمی فینیل ئه لانین هایدروکسیله یز. ئه م ئه نزیم که په گرنگی هه ی له په سایی شیکردن وای فینیل ئه لانین، که په ککه له ئه مینه ئه سید سهره کیه کانی جه سته.

کاتکه ئه م نه خشیه د رد که ویت، جه سته ناتوانت به شوو په کی دروست فینیل ئه لانین بشکه نه ت و، که ئه م مهش د به ت هه ی که که بوونی ئه م مادد په له خوین و شان که ندا.

له نه خشی PKU (فینیل کیتو نیوریا) دا، که شکه له ئه نزیم که دای که په ی د و تره فینیل ئه لانین هایدروکسیله یز. ئه م ئه نزیم به رپرس له گه ینی ئه مینه ترشی فینیل ئه لانین به تیره سین. کاتکه ئه م ئه نزیم کار ناکات یان که م کار دکات، فینیل ئه لانین له له شدا که که د به ت.

ئه م د خ که شای گهره دروست دکات، چونکه تیره سین په شنگی دروستکردنی د پامینه. د پامین ناقه کی د ماری گرنکه که په سهره کی هه ی له چه ندین کرداری مه شکه وک: خشی، پاداشت، جوو، و فربوون. کاتکه فینیل ئه لانین ناگه ت به تیره سین، دروستبوونی د پامین که م د به ت و.

ئه م مهش د به ت هه ی که م که شای د ماری و گه شکردن، به تایدتی له

دستنیشا نکرډنی نه څه شیی که له لگې پشکیننی خوښی نو له دایکبوو کان دکر، که ئم له زربې واته په شک وټوو کان وک بشک له په گرامی پشکیننی نو له دایکبوو نه نجام ددرت. ئم پشکیننه زه ر گرنه، چونکه د دستنیشا نکرډنی زو و د سټپ کړډنی چار سر د توانه لگري بکات له دروستبوونی زیانه همیش یی کان.

چار سړی سر کی به PKU بریتیی له پارېزی څراگی تایبته که تیايدا لېزې فینیل ئلانی کم دکر ټو. ئم په ویستی به څپاراستن هی له خوارډنی نه و څراکانی که د و م م ندن به په تین وک گشت، هملکه، شیر و به ره م کانی، ماسی، پاقله م نی و نه و څراکانی که شیرینک ر وای د سترکریان تدا ی. له جیاتی نه مان، نه څشکان په ویستیان به به کاره نانی ف م م ای تایبته که په دا ویستی څراکی کانیان دابین دکات به به فینیل ئلانی.

ټو ئینه و نو یی کان له بواری چار سړی جینی و د رمانسازیدا هیوای کی نو یان به څشو به چار سړی ئم نه څشیی. ه نده د رمانی نو، وک سا پر پترین (Sapropterin)، د توان یارم تی ه نده که له نه څشکان بدن به با شترکړډنی توانای شیکړډنه وای فینیل ئلانی. ه رو ها، ټو ئینه و کان له بواری چار سړی جینیدا به رد وامن به د زینه وای لگا چار یی کی همیش یی.

که نتر کړډنی نه څشی PKU په ویستی به چاود سړی به رد وام و پشکیننی وردی ئاستی فینیل ئلانی له خو نده هی. ئم به تایبته تی گرنه به ئافر تانی دوو گیان که PKU یان هی، چونکه به رزبوونه وای ئاستی فینیل ئلانی له خوښی دایکدا د توانه زیانی جدی به که رپ له بگ ی نه. به په ویست ئافر تی دوو گیان په ش دوو گیانی و له ما وای دوو گیانیدا که نتر لکی زه وردی ئاستی فینیل ئلانی بکات.

چار سړی سر کی به PKU بریتیی له که نتر کړډنی خوارډن به ش و یی کی ورد، به تایب تیش به که مکړډنه وای خوارډنی پر تین که د و م م ندن به فینیل ئلانی. ئم ش مانای وازه نان له خوارډنی گشت، ماسی، هملکه، شیر م نی، پاقله م نیی کان و چر ساته کان. له جیاتی نه مان، که سانی ټو وشو به PKU په ویست څراک تایبته کان که فینیل ئلانیان که م بخن، وک شیر و څراکی تایبته به PKU. ه رو ها په ویست ئم که سانه لېزې فینیل ئلانی له خو نیاندا به به رد وامی پشکن به دنیا بوون له وای که له ئاست کی س لام تدا ی.

س بارته به کاریگر ی ژینگ له سر PKU، استه وخه کاریگر یی کی

نوتی نیی ل س س ر س ر ت ای ن خ شی ک چونک ه کار ک ی
ب ماو یی. ب م ژینگ، ب تایب تیش ج ری خواردن، کی گرن گ
د گ ت ل ک نتر کردنی نشان کانی ن خ شی ک. ل استیدا،
س رک وتنی چار س ر ک ب ت واوی پشت ب ا د ی پا ب ندبوونی ن خ ش
ب سیست می خ راکی تایب ت و د ب ست ت. ئ گ ر ن خ ش پا ب ندی
نمای کانی خ راکی ن ب ت، ئ و ا ئ ژ ی فینیل ئ لاین ل خو نیدا
ب رز د ب ت و و د ب ت ه ی د رک وتنی ک ش کانی ت ندروستی و ک
ک م ئ ق ی، ک ش ی ئ فتار، گرفت ل ف ربووندا، و ت نانت د ش ت
ب ب ت ه ی زیان گ یا ندن ب م شک.

س ر ای ئ و ی PKU ن خ شی کی جدیدی، ب م ب د ستی شان کردنی
زوو و چار س ری گونجاو، ز رب ی ن خ ش کان د توانن ژیا ن کی ئاسایی
و ت ندروست ب س ر ب ب. ه ش یاری ک م گ ا و خ زان کان س بار ت ب م
ن خ شی و گرن گ ی پشکنینی نو ل دایکبووان کی گرن گ د گ ت
ل ک مکردن و ی کاریگ ریی ن ر نیی کانی ئ م ن خ شی.

س ر چا و زانستی کان:

- 1

<https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/phenylketonuria/symptoms-causes/syc-20376302>

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/20123472-2>

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12474792-3>

- 4

<https://my.clevelandclinic.org/health/diseases/17816-phenylketonuria>

<https://medlineplus.gov/genetics/condition/phenylketonuria-5>

- 6

<https://www.betterhealth.vic.gov.au/health/conditionsandtreatments/phenylketonuria-pku>

- 7

<https://www.nhs.uk/conditions/phenylketonuria/#:~:text=Diagnosing%20PKU,the%20risk%20of%20serious%20complications>